

MICHAEL MORYS-TWAROWSKI

PSZCZÓŁKOWIE Z KRASNEJ KOŁO CIESZYNA OD XVII DO POCZĄTKU XX WIEKU

Temat genealogii rodzin chłopskich ze Śląska Cieszyńskiego daleki jest od wyczerpania¹. Tymczasem ich wnikliwe zbadanie pozwoliłoby o wiele lepiej zrozumieć historię tego regionu, tym bardziej że w jego dziejach przedstawiciele stanu chłopskiego odegrali nieporównywalnie większą rolę niż na innych polskich ziemiach. W pierwszym rzędzie należałoby opracować genealogię rodów zaliczających się do chłopskich elit, a taką niewątpliwie stanowili najbogatsi gospodarze zwani *siedlakami*. Niniejszy artykuł został poświęcony Pszczółkom, rodzinie siedlaczey osiadłej w Krasnej pod Cieszynem, dawniej samodzielnej wsi, od 1973 roku znajdującej się w granicach miasta.

Pierwszy znany przedstawiciel rodu Pszczółków na Śląsku Cieszyńskim to Jakub Pszczółka (*Pscolka*), odnotowany w urbarzu z 1577 roku wśród właścicieli gruntów w Bażanowicach². Jego potomkiem był niewątpliwie Jerzy Pszczółka z Bażanowic, pojawiający się w kolejnym urbarzu cieszyńskiego klucza dóbr książęcych, sporządzonym

¹ Z dotychczasowych opracowań zob. L. Novák, *Ondra Foltyn a jeho rod na Karvinsku*, „Těšínsko” 1960, Č. 11, s. 11–15; J. Pilch, *Ustrońska rodzina Lipowczanów*, „Pamiętnik Ustroński” 1992, 5, s. 59–73; B. Poloczkowa, *Dzieje starego młyna w Ustroniu i rodziny młynarzy Kralów*, „Ziemia Śląska” 1993, 3, s. 163–182; J. Sztetek, *Niektóre gałęzie drzewa genealogicznego rodziny Szczepańskich*, „Pamiętnik Ustroński” 1993, 6, s. 13; idem, *Kilka przyczynków do drzewa genealogicznego rodziny Śliwków z Polany*, „Pamiętnik Ustroński” 1995, 8, s. 11–12; idem, *Drzewo genealogiczne Józefa Pilcha*, „Pamiętnik Ustroński” 1998, 9, s. 24–26; J. Wrzoł, E. Woźniak, *W służbie Boga i Ojczyzny: ród Wrzołów z Zabrzega*, Czechowice-Dziedzice 1994; A. Żurek, *Chłopska genealogia*, „Kalendarz Cieszyński 2001”, Cieszyn 2000, s. 60–63; M. Morys-Twarowski, *Krąg rodzinny Marii Lipa (1830–1920). Ze studiów nad genealogią rodzin chłopskich na Śląsku Cieszyńskim*, „Pamiętnik Cieszyński” 2005, 20, s. 11–15; idem, *Przyczynek do genealogii Franciszka Śniegonia, biskupa-sufragana wrocławskiego*, „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»” 2010, 4, s. 597–604; M. Bogus, *Kotulowie i ich działania oświatowe na Śląsku Cieszyńskim w XIX i XX wieku*, Ostrava 2006, s. 91–116. Por. M. Morys-Twarowski, *Szukając przodków „stela”. Amatorska genealogia na Śląsku Cieszyńskim* [w:] *Dziedzictwo kulturowe jako klucz do tożsamości pogranicza polsko-czeskiego. Kulturní dědictví jako klíč k identitě česko-polského pohraničí*, pod red. H. Rusek, A. Pieńczak, J. Szczyrbowskiego, Cieszyn–Katowice–Brno 2010, s. 140–148.

² *Urbarz Cieszyński z 1577 r.*, ed. I. Panic, Cieszyn 2001 („Acta Historica Silesiae Superioris”, t. 9), s. 66.

w 1621 roku³. O stosunkach rodzinnych Jerzego z braku źródeł nic więcej nie wiadomo⁴. Niewątpliwie występujący później w Bażanowicach Pszczółkowie byli jego potomkami⁵.

Przypuszczalnie bratem Jerzego był Maciej. Jako młody człowiek w 1617 roku nabył grunt w sąsiedniej wsi Ogrodzonej⁶. Wydaje się, że pieniądze na ten zakup mógł otrzymać w ramach spadku pozostawionego przez ojca. Maciej pojawia się w urbarzach z 1621 i 1646 roku⁷. Zmarł przed 22 lutego 1668 roku. Pozostawił sześcioro dzieci: Macieja, Jadwigę, Jakuba, Piotra, który w 1663 roku kupił od ojca grunt, Zuzannę i Dorotę⁸. Ich potomkowie w kolejnych latach mieszkali w Ogrodzonej⁹.

Pod koniec XVII wieku spotykamy przedstawicieli rodziny Pszczółków także w Goleszowie¹⁰, w Kocobędzu¹¹, w Gumnach¹² oraz w Bobrku, Zamarskach i Kalembicach¹³. Spoglądając na mapę, widać, że Pszczółkowie w następnych latach pojawiają się kolejno w sąsiadujących ze sobą wsiach. Sądzę, że wszystkie, a przynajmniej większość osób o tym nazwisku była ze sobą spokrewniona.

³ *Urbarz Cieszyński z 1621 r.*, ed. I. Panic, Cieszyn 2003 („Acta Historica Silesiae Superioris”, t. 12), s. 117.

⁴ Najstarszą zachowaną księgę gruntową Bażanowic zaczęto prowadzić w 1788 roku; Archiwum Państwowe w Katowicach Oddział w Cieszynie (dalej APC), Komora Cieszyńska (dalej KC), sygn. 1942/1. Księgi metrykalne parafii w Goleszowie, do której należały Bażanowice, zachowały się od 1680 roku.

⁵ W 1724 roku w Goleszowie brał ślub Adam Pszczółka, katolik z Bażanowic (Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Michała Archaniola w Goleszowie, Metryki ślubów, t. 1, s. 190). Por. też przypis następny.

⁶ APC, KC, sygn. 2326, s. 21. Także później zdarzało się, że Pszczółkowie z Bażanowic przenosili się do Ogrodzonej. 13 listopada 1712 roku Andrzej Pszczółka, syn Andrzeja z Bażanowic, poślubił Annę, córkę Jerzego Pelara, wójta Ogrodzonej, a następnie osiedlił się w rodzinnej wsi żony, gdzie przychodziły na świat ich dzieci; Biblioteka i Archiwum im. Tschammera w Cieszynie, Metryki ślubów parafii ewangelickiej w Cieszynie, t. 1, s. 18; Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Marii Magdaleny w Cieszynie (dalej PMMC), Metryki ślubów, t. 5, s. 25; PMMC, Metryki chrztów, t. 9, s. 197, t. 10, s. 35, 104, 207.

⁷ *Urbarz Cieszyński z 1621 r.*, s. 21; *Urbarz cieszyńskiego klucza dóbr książęcych z 1646 roku*, ed. I. Panic, Cieszyn 2005 („Acta Historica Silesiae Superioris”, t. 16), s. 36.

⁸ APC, KC, sygn. 2326, s. 23–24.

⁹ Jakub, syn Macieja z Ogrodzonej, miał ze swoją żoną Anną m.in. córkę Jadwigę, urodzoną w 1659 roku w Ogrodzonej (PMMC, Metryki chrztów, t. 3, s. 60). Piotr miał ze swoją żoną Zuzanną m.in. córkę Annę, urodzoną w 1659 roku (PMMC, Metryki chrztów, t. 3, s. 66), oraz synów: Jakuba, urodzonego w 1660 roku, który w 1694 roku kupił grunt od swojego ojca (PMMC, Metryki chrztów, t. 3, s. 84; APC, KC, sygn. 2326, s. 26), i Jana, który 22 listopada 1682 roku poślubił Zuzannę Sikorę z Godziszowa (Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Michała Archaniola w Goleszowie, Metryki ślubów, t. 1, s. 4) i miał z nią m.in. syna Pawła, urodzonego w 1686 roku w Ogrodzonej (PMMC, Metryki chrztów, t. 7, s. 100), i córkę Annę, urodzoną w 1697 roku tamże (PMMC, Metryki chrztów, t. 8, s. 53). O losach Pszczółków z Ogrodzonej od końca XVIII w. zob. W. Szwe da, *Z dziejów Ogrodzonej*, Ogrodzona 2008, s. 41–42.

¹⁰ 13 lutego 1685 roku w Goleszowie Jakub Pszczółka, kawaler, poślubił Marynę Pasterną (Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Michała Archaniola w Goleszowie, Metryki ślubów, t. 1, s. 13).

¹¹ 20 sierpnia 1699 roku w Cierlicku Jan, syn Jakuba Pszczółki, poślubił Marynę, córkę Jana Mrózka z Kocobędza; Zemský archiv v Opavě, Sbirka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 3058, sign. Ka VII 5, Metryki ślubów parafii rzymskokatolickiej p.w. św. Trójcy w Cierlicku (1679–1702), k. 22.

¹² Adam Pszczółka ze swoją żoną Katarzyną miał syna Andrzeja, urodzonego w Gumnach, ochrzczonego 2 sierpnia 1693 roku. Później przeniósł się do (rodzinnej?) Ogrodzonej, gdzie w 1694 roku nabył grunt. W 1698 roku Katarzynie i Adamom Pszczółkom urodził się w Ogrodzonej syn Michał; PMMC, Metryki chrztów, t. 8, s. 21, 65; APC, KC, sygn. 2326, s. 15.

¹³ Jakub Pszczółka ze swoją żoną Jadwigą miał córki: Zuzannę, urodzoną w 1674 roku w Bobrku, Marię, urodzoną w 1680 roku w Zamarskach, i Jadwigę, urodzoną w 1683 roku w Kalembicach; PMMC, Metryki chrztów, t. 6, s. 48, t. 7, s. 40, 67.

Uwagę tę można odnieść także do linii Pszczołków z Krasnej. Za jej protoplastę uważa się Jakuba, urodzonego przypuszczalnie około 1615 roku. Być może był synem lub bratem Jerzego Pszczołki z Bażanowic, odnotowanego w urbarzu z 1621 roku. Krasna sąsiadowała z Bażanowicami. Z kolei w cieszyńskich metrykach, prowadzonych od 1628 roku, do momentu ślubu Jakuba Pszczołki brak informacji o osobach o takim nazwisku w Krasnej.

13 listopada 1640 roku w Cieszynie Jakub Pszczołka poślubił Annę, wdowę¹⁴. W metryce ślubu nie zanotowano bliższych szczegółów dotyczących jego wybranki. Analiza metryk z XVIII wieku wskazuje, że okres wdowieństwa wśród młodych kobiet trwał krótko. Zwykle stawały one na ślubnym kobiercu w ciągu 1–3 lat po śmierci pierwszego męża. Wiązało się to z przyczynami praktycznymi. Wdowa miała zazwyczaj nieletnie potomstwo, a sama nie była w stanie podjąć pracy na gospodarstwie. Z tego powodu śluby wdów w wieku 30–40 lat z młodymi, dwudziestokilkuletnimi mężczyznami nie były niczym wyjątkowym. Sądzę, że podobnie wyglądała sytuacja w XVII wieku.

Zakładając, że Jakub Pszczołka nie pochodził z Krasnej, należałoby oczekiwać, że jego żona będzie mieszkanką tej wsi. Opierając się na tym założeniu i poczynionej wyżej obserwacji, należy przyjąć, że w cieszyńskich metrykach przed 1640 rokiem został odnotowany ślub Anny lub chrzty jej dzieci z pierwszego małżeństwa¹⁵.

Imię Anna nosiło kilka mieszkanek Krasnej, które doczekały się potomstwa w latach 30. XVII wieku. Okazuje się, że po bliższej analizie cieszyńskich metryk można pokusić się o próbę identyfikacji żony Jakuba Pszczołki¹⁶. Była nią przypuszczalnie Anna, która 3 lutego 1636 roku poślubiła w Cieszynie Jerzego Mądrego (*Madry*)¹⁷, albo Anna, żona Jerzego Miarki, z którym miała córkę Ewę, ochrzczoneą 7 grudnia 1638 roku¹⁸. Może chodzi nawet o jedną i tę samą osobę. Trzecią kandydatką jest Anna, żona Jana z Krasnej, z którym miała syna Jakuba, ochrzczonego 21 lipca 1630 roku¹⁹. W świetle zachowanych źródeł nic więcej o żonie Jakuba Pszczołki nie można powiedzieć.

¹⁴ *Najstarsze metryki cieszyńskie. Księga metrykalna parafii pod wezwaniem Marii Magdaleny w Cieszynie z lat 1628–1641*, ed. I. Panic, Cieszyn 2006 („Acta Historica Silesiae Superioris”, t. 18), s. 171.

¹⁵ Metryki zgonów w cieszyńskiej parafii zachowały się od 1692 roku.

¹⁶ W grę nie może wchodzić Anna, żona Jerzego Sowy z Krasnej, ponieważ jedno z ich dzieci przychodzi na świat we wrześniu 1641 roku (*Najstarsze metryki*, s. 27, 154), ani też Anna, żona Jerzego Brudera z Krasnej, której syn rodzi się w sierpniu 1641 roku (ibidem, s. 131, 153). Wątpliwa jest też identyfikacja z Anną, żoną Wacława Roika z Krasnej, która miała z nim m.in. córkę Zuzannę (ur. 1634) i syna Jerzego (ur. 1640) (ibidem, s. 70, 135). 7 lipca 1641 roku występowała w charakterze matki chrzestnej jako Anna Roliczka (ibidem, s. 152). W metryce ślubu jej córki Anny z 1657 roku brak informacji, że ojciec panny młodej, Wacław Roik, w tym czasie nie żył (PMMC, *Metryki ślubów*, t. 2, s. 92), a wtedy zwykle tego typu informacje znajdowały się w metrykach.

¹⁷ *Najstarsze metryki*, s. 163. Świadcami na ślubie byli Adam wójt i Jan Bruder; ten pierwszy jest niewątpliwie tożsamy z Adamem, wójtem Krasnej od 1624 roku (A. Machaj, *Uwagi nad językiem kancelarii w księstwie cieszyńskim w czasach nowożytnych*, „Pamiętnik Cieszyński” 2004, 19, s. 100; *Najstarsze metryki*, s. 26, 35, 132). 4 października 1639 roku został ochrzczoney Andrzej, syn Andrzeja Mądrego i Anny, a świadkami byli Jerzy Mach i bliżej nieokreślona Ewa (ibidem, s. 128); 6 maja 1640 roku ochrzczoneo Ewę, córkę Andrzeja Mądrego i Anny, a świadkami byli Jerzy Wikl i Ewa Jankowa (ibidem, s. 137).

¹⁸ Ibidem, s. 119. Dziecko zapewne urodziło się w Krasnej – w każdym razie ojcem chrzestnym Ewy był Jan Czapla, mieszkaniec Krasnej (ibidem, s. 71), w 1640 roku świadek na ślubie Jakuba i Anny Pszczołków. Matką chrzestną Pawła, syna Jana Czapli i jego żony Ewy, ochrzczonego 15 stycznia 1632 roku, jest niepodana z nazwiska Anna (ibidem, s. 47) – może żona Jakuba Pszczołki?

¹⁹ Ibidem, s. 31. Świadkiem chrztu był Janus Sowa.

Z małżeństwa Anny i Jakuba Pszczółków pochodziło co najmniej troje dzieci. Najstarszym z nich był Adam, który urodził się w Krasnej i został ochrzczony między 27 a 31 października 1641 roku²⁰. Zmarł po 1701 roku. Być może do niego należy odnieść wpis o zmarłym 20 marca 1719 roku w wieku 90 lat Adamie Pszczółce, heretyku z Ogrodzonej²¹.

Adam Pszczółka był dwukrotnie żonaty. Po raz pierwszy ożenił się 9 września 1668 roku w Cieszynie z Zuzanną Kaszą z Bobrku, córką Urbana Kaszy i jego żony Ewy²². Owdowiał przypuszczalnie w 1686 lub 1687 roku. 1 lutego 1688 roku w Cieszynie poślubił Annę Józefównę, pannę z Krasnej²³. Anna była katoliczką. Zmarła 19 stycznia 1735 roku w Krasnej²⁴.

Synem Anny i Jakuba Pszczółków był niewątpliwie też Paweł Pszczółka, urodzony w Krasnej w latach 1642–1654, być może około 1644 roku²⁵. 25 listopada 1674 roku w Cieszynie poślubił Elżbietę Kęskową, także pochodzącą z Krasnej²⁶. Po ślubie małżonkowie przenieśli się do Bobrku, gdzie przyszyli na świat ich dzieci: Andrzej (chrzest 19 października 1676)²⁷, Adam (chrzest 25 kwietnia 1678)²⁸, Jakub (chrzest 20 lipca 1686, zm. 15 marca 1736 w Gułdowach), żonaty od 20 listopada 1712 roku z Anną Figulówną z Gułdowów²⁹, i Zuzanna (chrzest 5 stycznia 1692 roku, zm. 2 stycznia 1699)³⁰. Z synów Pawła największą karierę zrobił Andrzej. Był kowalem, osiedlił się w Cieszynie, gdzie w 1704 roku przyjął prawa miejskie³¹. Paweł Pszczółka w nieznanym bliżej

²⁰ Ibidem, s. 155.

²¹ PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 121. Możliwe, że ksiądz po prostu wpisał złą miejscowość. Trudno odnieść ten wpis do któregoś z przedstawicieli linii Pszczółków z Ogrodzonej. Z kolei wiek pasowałby do Adama Pszczółki z Krasnej, który w 1719 roku miałby 78 lat (zawyżanie wieku starych ludzi o 10–15 lat nie było niczym niezwykłym, np. zmarły w 1803 roku 83-letni Andrzej Pszczółka według metryki zgonu miał ok. 100 lat; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 B, Krasna, s. 11).

²² PMMC, Metryki ślubów, t. 3, s. 92. Być może Urban Kasza był Urbanem z Boguszowic, który ze swoją żoną Ewą miał córkę Ewę, ochrzczonej 14 listopada 1632 roku (*Najstarsze metryki*, s. 56), Urbanem Polnym, które ze swoją żoną Ewą miał córkę Zuzannę, ochrzczonej 1 listopada 1633 roku (ibidem, s. 64), Urbanem Kilio, który ze swoją żoną Ewą miał córkę Zuzannę, ochrzczonej 4 stycznia 1637 roku (ibidem, s. 98), lub Urbanem Niklem, który ze swoją żoną Ewą miał syna Marcina, ochrzczonego 11 listopada 1639 roku (ibidem, s. 142). Jeśli chodzi o samą Zuzannę, była zapewne młodsza od męża. Niestety, nie zachował się tom metryk chrztów parafii w Cieszynie z lat 1642–1654.

²³ PMMC, Metryki ślubów, t. 4, s. 48.

²⁴ PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 338.

²⁵ Nie zachował się tom metryk chrztów parafii w Cieszynie z lat 1642–1654. Według metryki zgonu w 1724 roku Paweł Pszczółka miał 80 lat; PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 210.

²⁶ PMMC, Metryki ślubów, t. 3, s. 146. Świadcami ślubu byli Adam Pszczółka, brat Pawła, i Andrzej Hes z Bobrku.

²⁷ PMMC, Metryki chrztów, t. 6, s. 73.

²⁸ Ibidem, t. 7, s. 6.

²⁹ Ibidem, s. 108; PMMC, Metryki ślubów, t. 5, s. 27; PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 346. 24 marca 1722 roku kupił od Jerzego Hadeny grunt w Gułdowach, wsi sąsiadującej z Krasną; APC, KC, sygn. 1942/3, k. 144.

³⁰ PMMC, Metryki chrztów, t. 8, s. 1; PMMC, Metryki zgonów, t. 1, s. 32.

³¹ Aloys Kaufmann, *Gedenkbuch der Stadt Teschen*, hrsg. I. Buchholz-Johanek, J. Spyra, t. 1, Cieszyn 2007, s. 322 (*Pzolk, Schmied von Bobrek*); H. Zebisch, *Bürgerverzeichnis der Stadt Teschen 1624–1765*, Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie, Dział Historii, sygn. 7158 (z indeksu zestawionego przez Zebischa wynika, że kowalem był nie Andrzej Pszczółka z Bobrku, przyjęty do prawa miejskiego w 1704 roku, lecz jego imiennik, urodzony w Cieszynie i przyjęty do prawa miejskiego w 1737 roku).

czasie przeniósł się do Brandysu, jednego z przedmieść Cieszyna, i tam zmarł 16 lutego 1724 roku³².

Dzieckiem Anny i Jakuba Pszczółków najpewniej była także Anna Pszczółkówna z Krasnej, urodzona zapewne około 1650–1654 roku, która 24 lutego 1675 roku w Cieszynie poślubiła Adama Roika z Krasnej³³. Zmarła najpóźniej na początku 1680 roku³⁴.

Trzecie pokolenie Pszczółków z Krasnej reprezentowały dzieci Adama. Z obu małżeństw doczekał się on licznego potomstwa. Z pierwszego małżeństwa z Zuzanną pochodzili: Paweł (chrzest 3 stycznia 1669)³⁵, Jan (chrzest 3 sierpnia 1670)³⁶, Anna (chrzest 12 lutego 1673), od 10 listopada 1696 roku żona Adama Kołdra (*Kauder*) z Krasnej³⁷, Andrzej (chrzest 22 września 1675)³⁸, Adam (chrzest 24 maja 1680)³⁹ i Zuzanna (chrzest 3 lutego 1686)⁴⁰, a z drugiego małżeństwa z Anną: zapewne Jerzy (chrzest 17 marca 1689)⁴¹, a z całą pewnością Maciej (chrzest 24 października 1691, zm. 20 października 1702)⁴², Maria (chrzest 9 marca 1698)⁴³ i Jadwiga (chrzest 11 października 1701)⁴⁴.

Paweł, najstarszy syn Adama, 18 listopada 1696 roku poślubił Marię (Marynę) Wilczałkową z Bobrku⁴⁵. Po ślubie przeniósł się do rodzinnej wsi żony, ale najpóźniej w 1707 roku wrócił do Krasnej, gdzie zmarł 21 maja 1720 roku⁴⁶. Jego potomkowie mieszkali w Krasnej co najmniej do połowy XVIII wieku⁴⁷.

Wydaje się, że Adam Pszczółka miał grunt, który przejął po nim najpewniej najmłodszy z pozostałych przy życiu synów, czyli piąty z kolei Jerzy. Jako właściciel gospo-

³² PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 210.

³³ PMMC, Metryki ślubów, t. 3, s. 149.

³⁴ 2 lipca 1680 roku Adam Roik, wdowiec z Krasnej, poślubił Annę Kałużę, pannę z Goleszowa; PMMC, Metryki ślubów, t. 3, s. 186.

³⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 5, s. 37.

³⁶ Ibidem, s. 63.

³⁷ Ibidem, t. 6, s. 18; PMMC, Metryki ślubów, t. 4, s. 103.

³⁸ PMMC, Metryki chrztów, t. 6, s. 58.

³⁹ Ibidem, t. 7, s. 34.

⁴⁰ Ibidem, s. 102.

⁴¹ Ibidem, s. 135. Został ochrzczony 17 marca 1689 roku, co oznaczałoby, że był synem drugiej żony ojca, Anny. Tymczasem w metryce chrztu jako matkę wpisano Zuzannę. Zapewne była to pomyłka księdza prowadzącego księgę metrykalną.

⁴² PMMC, Metryki chrztów, t. 7, s. 155; PMMC, Metryki zgonów, t. 1, s. 46 (według metryki zgonu zmarł w wieku 8 lat).

⁴³ PMMC, Metryki chrztów, t. 8, s. 61.

⁴⁴ Ibidem s. 98.

⁴⁵ PMMC, Metryki ślubów, t. 4, s. 104. Świadcami ślubu byli Adam Roik i Andrzej Pszczółka. Maria zmarła 20 sierpnia 1725 roku; PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 230.

⁴⁶ PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 158.

⁴⁷ Paweł miał synów: Jana (ur. 1699 w Bobrku, zm. przed 1754) i Jerzego (ur. 1707 w Krasnej); PMMC, Metryki chrztów, t. 8, s. 73, 178. Starszy z nich 23 czerwca 1723 roku poślubił Marię Śniegoń z Krasnej, a po jej śmierci 28 lipca 1743 roku ożenił się z Ewą Suchanek, służącą w Gułdowach, która jako wdowa 27 października 1754 roku wyszła za mąż za Andrzeja Pelara, katolika z Boguszowic; PMMC, Metryki ślubów, t. 5, s. 188, 417, t. 6, s. 130. Z pierwszego małżeństwa Jana Pszczółki pochodzili: Anna (chrzest 11 czerwca 1726), Maria (chrzest 1 lutego 1728), Jadwiga (chrzest 2 października 1731, zm. 4 września 1733) i Andrzej (chrzest 5 października 1734); PMMC, Metryki chrztów, t. 10, s. 245, 296, 412. T. 11, s. 21; PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 330.

darstwa pojawia się w spisie powinności chłopskich z 1736 roku⁴⁸. Zmarł 29 listopada 1739 roku w Krasnej. Został pochowany na cmentarzu koło kościoła św. Jerzego w Cieszynie⁴⁹.

Jerzy Pszczółka przed 1720 rokiem poślubił Ewę, której pochodzenia nie udało się ustalić⁵⁰. Co ciekawe, on był katolikiem, podczas gdy jego żona ewangeliczką⁵¹. Z tego małżeństwa pochodziło dziewięcioro dzieci: Andrzej (chrzest 30 lipca 1720)⁵², Jan (chrzest 21 września 1721)⁵³, Ewa (chrzest 27 lutego 1724), od 17 października 1745 roku żona Adama Niemca z Gumien⁵⁴, Adam (chrzest 10 grudnia 1725)⁵⁵, Anna (chrzest 8 kwietnia 1729), od 1 października 1752 roku żona Jerzego Hesa z Bobrku⁵⁶, Zuzanna (chrzest 8 grudnia 1730), od 18 listopada 1759 roku żona Jana Dziadka⁵⁷, Maria (chrzest 12 maja 1734)⁵⁸, Jakub (chrzest 24 lipca 1738)⁵⁹ i Jadwiga (chrzest 17 maja 1740)⁶⁰.

Po śmierci Jerzego przez kilka lat właścicielką gruntu była jego żona Ewa. 14 września 1745 roku sprzedała go najstarszemu synowi Andrzejowi⁶¹. Nowy właściciel zaczął powiększać dziedzictwo przodków. 1 października 1746 roku kupił pobliski staw⁶², a 31 maja 1749 roku należący do dominikanów grunt chałupniczy, na którym zresztą już wcześniej gospodarował⁶³. Został wymieniony w gronie siedlaków, czyli najbogatszych gospodarzy, w urbarzu z 1770 roku⁶⁴. Był też wójtem Krasnej⁶⁵. 13 grudnia 1787 roku sprzedał grunt swojemu najmłodszemu synowi Andrzejowi⁶⁶ i spędził resztę życia na wymowie⁶⁷. Zmarł 21 lipca 1803 roku w Krasnej nr 30⁶⁸. Był dwukrotnie żonaty. 26 listopada 1743 roku w Cieszynie poślubił Zuzannę Majdok⁶⁹, a po jej śmierci

⁴⁸ APC, KC, sygn. 1942/262, k. 9 (spis powinności chłopskich z 9 lutego 1736 roku).

⁴⁹ PMMC, Metryki zgonów, t. 2, s. 407.

⁵⁰ Brak informacji o małżeństwie w metrykach parafii w Cieszynie, Cierlicku, Goleszowie i Puńcowie. Być może pochodziła z parafii w Kończycach Wielkich, gdzie, niestety, nie zachowała się najstarsza księga ślubów, obejmująca wpisy z lat 1713–1724.

⁵¹ PMMC, Metryki chrztów, t. 10, s. 389, t. 11, s. 14, 121.

⁵² Ibidem, s. 68.

⁵³ Ibidem, s. 94.

⁵⁴ Ibidem, s. 165; PMMC, Metryki ślubów, t. 5, s. 451.

⁵⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 10, s. 229.

⁵⁶ Ibidem, s. 343; PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 101.

⁵⁷ PMMC, Metryki chrztów, t. 10, s. 389; PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 199.

⁵⁸ PMMC, Metryki chrztów, t. 11, s. 14.

⁵⁹ Ibidem, s. 121.

⁶⁰ Ibidem, s. 193.

⁶¹ APC, KC, sygn. 1942/622, k. 1–1v.

⁶² Ibidem, k. 2.

⁶³ Ibidem, k. 2v.

⁶⁴ APC, KC, sygn. 2591. Por. F. Popiołek, *Parę wiadomości z historii wsi Krasnej i Mnisztwa*, „Nowiny Śląskie” 1934, nr 38, s. 2; J. Wróbel, *Z dziejów Mnisztwa*, Cieszyn 1980, s. 10

⁶⁵ Jako taki pojawia się w cieszyńskich metrykach w 1783 roku; PMMC, Metryki ślubów, t. 7 A, s. 5.

⁶⁶ APC, KC, sygn. 1942/622, k. 4–5.

⁶⁷ Wymowa była instytucją właściwie tożsamą z dzisiejszą umową dożywocia. W zamian za przekazanie nieruchomości (w tym wypadku gospodarstwa) jej właściciel miał zapewnioną opiekę (status domownika) do końca życia.

⁶⁸ PMMC, Metryki zgonów, t. 5 B, Krasna, s. 11.

⁶⁹ PMMC, Metryki ślubów, t. 5, s. 425. Zuzanna była córką Andrzeja Majdoka (Mańdoka) i Ewy z Hesołów. Urodziła się w Bobrku, a została ochrzczona 9 kwietnia 1724 roku; PMMC, Metryki chrztów, t. 10, s. 170.

ożenił się 25 lutego 1783 roku również w Cieszynie z Zuzanną, córką Jakuba Kincela, która pochodziła z Puńcowa i mieszkała w Bobrku⁷⁰. Zuzanna przeżyła męża. Dwa i pół miesiąca po jego śmierci, 9 października 1803 roku, poślubiła w Cieszynie Jana Matlocha⁷¹. Zmarła 7 stycznia 1806 roku w Krasnej na tyfus, który w tym czasie dziesiątkował mieszkańców Księstwa Cieszyńskiego⁷². Andrzej Pszczółka z pierwszego małżeństwa miał siedmioro dzieci, drugie było bezdzietne.

Adam, trzeci syn Jerzego, 21 października 1753 roku w Cieszynie poślubił Annę, córkę Andrzeja Figuli, katoliczkę z Bobrku⁷³. Po ślubie przeniósł się do rodzinnej wsi żony, gdzie przyszły na świat jego dzieci⁷⁴.

Kolejne pokolenie Pszczółków w Krasnej reprezentowały dzieci Andrzeja Pszczółki i jego pierwszej żony Zuzanny: Ewa (chrzest 24 kwietnia 1746), od 5 listopada 1766 roku żona Jana Śliwki, katolika z Bobrku⁷⁵, Jerzy (chrzest 7 marca 1748)⁷⁶, Zuzanna (chrzest 1 listopada 1750), od 9 listopada 1773 roku żona Jana Jagosza z Górnego Przedmieścia⁷⁷, Maria Agnieszka (chrzest 8 sierpnia 1753), od 19 listopada 1776 roku żona Andrzeja Roika, parobka z Krasnej⁷⁸, Anna (chrzest 28 października 1755), od 14 listopada 1780 roku żona Jana Miecha, parobka z Puńcowa⁷⁹, Jan (chrzest 4 lutego 1758)⁸⁰ i Andrzej (chrzest 6 listopada 1765)⁸¹.

Właśnie najmłodszy Andrzej objął później gospodarstwo Pszczółków w Krasnej, oznaczone numerem 30. Rodzinny grunt nabył 13 grudnia 1787 roku, odkupując go od ojca⁸². Rok wcześniej, 14 listopada 1786 roku, w Puńcowie poślubił Annę Brodę, córkę Jerzego Brody i Anny z Niemców, urodzoną w Puńcowie, ochrzczoną 11 maja 1768 roku⁸³. Zmarł 16 stycznia 1806 roku w Krasnej jako jedna z wielu ofiar epidemii tyfusu, która szalała w Księstwie Cieszyńskim (zaledwie dziewięć dni po swojej macosze). Andrzej Pszczółka został pochowany na cmentarzu przy kościele św. Jerzego w Cieszynie⁸⁴.

Z małżeństwa Andrzeja i Anny Pszczółków pochodziło siedmioro dzieci: Jan (chrzest 25 października 1787)⁸⁵, Maria (ur. 10 maja 1790, zm. 28 czerwca 1790 w Krasnej)⁸⁶,

⁷⁰ PMMC, Metryki ślubów, t. 7 A, s. 5.

⁷¹ Ibidem, t. 7 B, Krasna, s. 9.

⁷² PMMC, Metryki zgonów, t. 4 B, Krasna, s. 3.

⁷³ PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 118.

⁷⁴ Byli to: Adam (1754–przed 1771), Ewa (1755–przed 1767), Zuzanna (ur. 1757), Anna (ur. 1759), Jerzy (1761–przed 1770), Maria (1762–przed 1768), Jadwiga (ur. 1763), Jan (ur. 1764), Ewa (ur. 1767), Maria (ur. 1768), Jerzy (ur. 1770), Adam (ur. 1771), Helena (ur. 1773) i Katarzyna (ur. 1776); PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 587, 633, 664, 741, 801, 854, 900, 959; t. 13, s. 1094, 1183, 1245, 1327, 1378, 1488.

⁷⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 11, s. 350; PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 352.

⁷⁶ PMMC, Metryki chrztów, t. 11, s. 401.

⁷⁷ Ibidem, s. 480; PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 513.

⁷⁸ PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 555; PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 571.

⁷⁹ PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 631; PMMC, Metryki ślubów, t. 6, s. 649.

⁸⁰ PMMC, Metryki chrztów, t. 12, s. 685.

⁸¹ Ibidem, t. 13, s. 1022.

⁸² APC, KC, sygn. 1942/622, k. 4–5.

⁸³ Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Jerzego w Puńcowie, Metryki chrztów, t. 4, s. 221; Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Jerzego w Puńcowie, Metryki ślubów, t. 2, Puńców, k. 2.

⁸⁴ PMMC, Metryki zgonów, t. 4 B, Krasna, s. 13.

⁸⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 2.

⁸⁶ Ibidem, s. 4; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 B, Krasna, s. 3.

Andrzej (ur. 21 maja 1791, zm. 8 września 1804)⁸⁷, Anna (ur. 28 kwietnia 1797), od 15 listopada 1831 żona Jerzego Kołdra, syna siedlaka z Krasnej⁸⁸, Ewa (ur. 1 sierpnia 1799), od 4 maja 1823 roku żona Mateusza Boryńskiego (*Borinsky*)⁸⁹, Maria (ur. 20 września 1803), od 21 lipca 1833 roku żona Jana Cinciaty, komornika⁹⁰, i Andrzej (chrzest 21 maja 1806, zm. 14 lipca 1806)⁹¹.

18 listopada 1811 roku w Ogrodzonej Jan Pszczółka, najstarszy syn Andrzeja i Anny, poślubił Marię Zając, wdowę po Janie Franku⁹². W następnym roku wykupił rodzinne gospodarstwo, spłacając matkę oraz siostry⁹³. Podobnie jak dziadek był wójtem w rodzinnej wsi. Zmarł 2 września 1846 roku w Krasnej na gruźlicę płuc⁹⁴. Maria przeżyła męża o 15 lat. Umarła 5 lutego 1861 roku w Krasnej⁹⁵.

Z małżeństwa Marii z Zająców i Jana Pszczółków pochodzili: Anna (ur. 15 grudnia 1812)⁹⁶, Maria (ur. 5 września 1814, zm. 27 stycznia 1815)⁹⁷, Jan (ur. w Krasnej, chrzest 19 lutego 1816, zm. 16 listopada 1828)⁹⁸, Zuzanna (chrzest 27 kwietnia 1818, zm. 9 października 1820)⁹⁹, Maria (ur. 15 września 1820), od 28 września 1841 roku żona Pawła Kałuży, zagrodnika z Pastwisk¹⁰⁰, Andrzej (ur. 5 marca 1822)¹⁰¹ i Paweł (ur. 17 sierpnia 1825)¹⁰².

Andrzej Pszczółka już dwa miesiące po śmierci ojca, 17 listopada 1846 roku, poślubił Marię, córkę Pawła Tomanka, młynarza z Ropicy¹⁰³. Po ślubie przeniósł się do sąsiadujących z Krasną Gułdowów, a w 1863 lub 1864 roku zamieszkał z powiększającą się rodziną w Ropicy. Najbardziej znanym z jego dzieci był syn Franciszek (1863–1956), wójt w Ropicy w latach 1912–1923, a od 22 kwietnia 1933 roku jej honorowy obywatel¹⁰⁴.

⁸⁷ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 6; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 B, Krasna, s. 11.

⁸⁸ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 16; PMMC, Metryki ślubów, t. 8 A, Krasna, s. 9.

⁸⁹ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 20; PMMC, Metryki ślubów, t. 8 A, Krasna, s. 5.

⁹⁰ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 28; PMMC, Metryki ślubów, t. 8 A, Krasna, s. 10.

⁹¹ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 34; PMMC, Metryki zgonów, t. 4 B, Krasna, s. 15.

⁹² Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Mateusza w Ogrodzonej zob. W. Szwe da, op. cit., s. 48–52. O rodzinie Zająców z Ogrodzonej zob. W. Szwe da, op. cit., s. 48–52.

⁹³ APC, KC, sygn. 1942/622, k. 5v–6.

⁹⁴ PMMC, Metryki zgonów, t. 6 B, Krasna, s. 6. 4 września 1846 roku został pochowany na cmentarzu koło kościoła św. Jerzego w Cieszynie.

⁹⁵ PMMC, Metryki zgonów, t. 7 B, Krasna, s. 4. 7 lutego 1861 roku została pochowana na cmentarzu koło kościoła św. Jerzego w Cieszynie.

⁹⁶ PMMC, Metryki chrztów, t. 14 B, Krasna, s. 48.

⁹⁷ Ibidem, t. 15 B, Krasna, s. 4; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 B, Krasna, s. 2.

⁹⁸ PMMC, Metryki chrztów, t. 15 B, Krasna, s. 8; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 B, Krasna, s. 7.

⁹⁹ PMMC, Metryki chrztów, t. 15 B, Krasna, s. 11; PMMC, Metryki zgonów, t. 5 B, Krasna, s. 3.

¹⁰⁰ PMMC, Metryki chrztów, t. 15 B, Krasna, s. 15; PMMC, Metryki ślubów, t. 8 A, Krasna, s. 14.

¹⁰¹ PMMC, Metryki chrztów, t. 15 B, Krasna, s. 18.

¹⁰² Ibidem, t. 16, s. 103.

¹⁰³ Zemský archiv v Opavě, Sbirka matrik Severomoravského kraje, sign. Ja-V-3, Metryki ślubów parafii p.w. Zwiastowania NMP i św. Katarzyny w Ropicy (1826–1875), s. 37.

¹⁰⁴ PMMC, Metryki chrztów, t. 20 B, Gułdowy, s. 2; S. Zahradnik, *Ropice – vesnice Těšínska. Ropica – wieś cieszyńska*, Ropice 2004, s. 13, 51. Por. M. Fazan, *Polskie życie kulturalne na Śląsku Cieszyńskim w latach 1842/48–1920*, Wrocław–Warszawa [1991], s. 103.

Paweł Pszczołka w 1846 roku kupił grunt w Krasnej nr 30¹⁰⁵. Dwa lata później, 22 lutego 1848 roku poślubił Marię Lipę¹⁰⁶. Z jej inicjatywy w domu Pszczołków zorganizowano prywatną szkołę, w której wiejskie dzieci z Krasnej uczył mieszkający u nich komornik Jan Bienkowski (Binkowski). Jak pisze urodzony w Gułdowach Jan Szuszcik (1879–1940) lub któryś z jego braci, „Pochodził z Kongresówki i pewnie po powstaniu 1863 r. przybył do Krasnej. Wtajemniczeni mówili, że za młodu trudnił się na granicy rosyjsko-galicyskiej przemytem i że niejednego «tabaczka» miał na sumieniu”. Z kolei według Kazimierza Szczurka, prawnuka Marii Pszczołkowej, opierającego się także na relacjach swoich kuzynek: Anny z Pszczołków Tobolowej i Zuzanny Pszczołki, Binkowski pochodził z Galicji, a utraciwszy rodzinę i dobytek w czasie rabacji w lutym 1846 roku, osiedlił się w Krasnej¹⁰⁷. W obu przekazach doszło do pewnych pomyłek. W rzeczywistości Jan Binkowski osiadł w Krasnej jako kawaler, ale kilkanaście lat przed wybuchem powstania styczniowego. 15 września 1850 roku w Cieszynie poślubił Annę Kitkę, z którą doczekał się potomstwa¹⁰⁸. Działalność Binkowskiego była bardzo ważna. Wcześniej w Krasnej nie było szkoły, a te dzieci, które się uczyły, musiały chodzić do sąsiednich wiosek.

Sam Paweł Pszczołka zmarł 17 listopada 1864 roku w Krasnej na żółtaczkę. 19 listopada 1864 roku został pochowany na cmentarzu przy kościele św. Jerzego w Cieszynie¹⁰⁹.

Z małżeństwa Marii i Pawła Pszczołków pochodziło ośmioro dzieci, z czego dwoje, córka Maria (ur. 3 kwietnia 1850, zm. 21 lipca 1852)¹¹⁰ i syn Jan (ur. 19 grudnia 1855, zm. 14 lutego 1856)¹¹¹, zmarło w dzieciństwie. Najstarsza córka Pawła, Anna, urodziła się 8 maja 1849 roku. 31 maja 1870 roku w Cieszynie poślubiła Jana Lasotę, rolnika z Wędryni¹¹². Jej młodsza siostra Zuzanna urodziła się 5 marca 1852 roku. 30 października 1870 roku została żoną Franciszka Tomanka, młynarza z Ropicy, znanego działacza narodowego i społecznego. Sama angażowała się przede wszystkim w działalność charytatywną. Zmarła 7 grudnia 1933 roku. W pośmiertnym wspomnieniu „Nasz Kraj” pisał, że była „pod każdym względem wzorem gospodyni skrzętnej i zapobiegliwej, żony, matki, katoliczki i obywatelki”¹¹³. Maria, młodsza siostra Zuzanny, przyszła na świat 26 sierpnia 1856 roku. 11 listopada 1873 roku poślubiła swojego bliskiego krewnego

¹⁰⁵ APC, KC, sygn. 1942/622, k. 6-8.

¹⁰⁶ PMMC, Metryki ślubów, t. 8 A, Zamarski, s. 37. Świadcami ślubu byli Jan Lipa, siedlak z Kalembic, i Maciej Świba, chałupnik w Rudowie.

¹⁰⁷ *Najstarszy rehtór w Krosnej Wsi*, „Nowiny Śląskie” 1932, nr 44, 46; K. Szczurek, *Pamięć prędko umiera*. „Kalendarz Cieszyński 1987”, Cieszyn 1986, s. 149-151. Autor artykułu w „Nowinach Śląskich” nie podpisał się, ale podane przezeń szczegóły wskazują na jego tożsamość (ojciec pochodził z Gułdowów, matka z Mnisztwa, matka przeżyła ojca, było ich trzynaścioro rodzeństwa, z czego oboje rodziców przeżyło pięcioro).

¹⁰⁸ PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Krasna, s. 1. Jan Binkowski, komornik, miał syna Pawła, zmarłego 22 października 1888 roku w Krasnej nr 30 w wieku 21 lat (PMMC, Metryki zgonów, t. 9 B, Krasna, s. 2).

¹⁰⁹ PMMC, Metryki zgonów, t. 7 B, Krasna, s. 6.

¹¹⁰ PMMC, Metryki chrztów, t. 19 B, Krasna, s. 2; PMMC, Metryki zgonów, t. 6 B, Krasna, s. 13. W metryce zgonu omyłkowo wpisano jako imię ojca Jerzy. Pozostałe dane, jak wiek, miejsce zamieszkania i zawód ojca, nie pozostawiają wątpliwości, że chodziło o córkę Pawła Pszczołki.

¹¹¹ PMMC, Metryki chrztów, t. 19 B, Krasna, s. 8; PMMC, Metryki zgonów, t. 7 B, Krasna, s. 2.

¹¹² PMMC, Metryki chrztów, t. 19 B, Krasna, s. 1; PMMC, Metryki ślubów, t. 9 B, Krasna, s. 11.

¹¹³ PMMC, Metryki chrztów, t. 19 B, Krasna, s. 5; PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Krasna, s. 1; „Nasz Kraj” 1933, nr 50; „Nasz Lud” 1933, nr 51.

Józefa Suchanka, rolnika z Bobrku, a po jego śmierci 10 lutego 1903 roku wyszła za mąż za Karola Nawrata z Bobrku. Słynęła jako lekarka. Zmarła 20 lutego 1929 roku¹¹⁴. Ewa, kolejna córka Pawła, urodziła się 28 maja 1859 roku w Krasnej. 15 kwietnia 1881 roku została żoną Jerzego Biłki z Lesznej, późniejszego (w latach 1898–1922) wójta Krasnej. Zmarła w 1924 roku¹¹⁵. Najmłodsza Helena Barbara urodziła się 7 marca 1862 roku w Krasnej. 12 czerwca 1888 roku jej mężem został Józef Grycz, chałupnik w Stanisłowicach¹¹⁶.

Jedynym synem Pawła Pszczółki, który przeżył dzieciństwo, był Paweł Franciszek. Urodził się 9 lipca 1853 roku w Krasnej¹¹⁷. Gospodarował na rodzinnym gruncie. W 1877 roku poślubił Marię Branny, córkę Andrzeja Brannego, zagrodnika w Żukowie, i Marii z Lazarów¹¹⁸. Paweł Pszczółka zginął w nieszczęśliwym wypadku. 26 czerwca 1884 roku „wiózł (...) furę desek z Wisły i spadłszy z wysokiej fury na głowę, zabił się na miejscu w Goleiszowie”¹¹⁹. Wdowa po nim 19 maja 1885 roku w Cieszynie wyszła za Józefa Biłkę, pochodzącego z Lesznej Górnej¹²⁰. Maria Biłkowa zmarła 4 lutego 1928 roku w Krasnej na – jak zapisano w metryce zgonów – uwiad starczy i zwapnienie żył¹²¹.

Z małżeństwa Marii i Pawła Pszczółków pochodzili: Jan Alojzy (ur. 17 czerwca 1879)¹²², Maria (ur. 3 września 1880, zm. 7 października 1880)¹²³, Maria Ewa (ur. 5 września 1881), od 16 lutego 1903 roku żona Pawła Gruszki¹²⁴, Ewa (6 stycznia 1883–2 sierpnia 1956), od 10 listopada 1903 roku żona Jana Lipy¹²⁵, i martwo urodzone dziecko (ur. i zm. 2 maja 1884)¹²⁶.

Jan Pszczółka po dojściu do pełnoletności zaczął samodzielnie gospodarować na rodzinnym gruncie. Udzielał się w polskim ruchu narodowym. Był członkiem Związku Śląskich Katolików¹²⁷. Wspierał internat im. bł. Melchiora Grodzieckiego¹²⁸. Zasłużył się też przy budowie kościółka w Krasnej¹²⁹. Jego nazwisko pojawia się także przy oka-

¹¹⁴ PMMC, Metryki chrztów, t. 19 B, Krasna, s. 10; PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Krasna, s. 2; „Gwiazdka Cieszyńska” 1929, nr 15, 16.

¹¹⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 20 B, Krasna, s. 2; PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Krasna, s. 5; „Gwiazdka Cieszyńska” 1924, nr 58; 1930, nr 16.

¹¹⁶ PMMC, Metryki chrztów, t. 20 B, Krasna, s. 5; PMMC, Metryki ślubów, t. 10 B, Krasna, s. 7.

¹¹⁷ PMMC, Metryki chrztów, t. 19 B, Krasna, s. 6.

¹¹⁸ PMMC, Księgi zapowiedzi przedślubnych z lat 1871–1877, rok 1877, nr 37.

¹¹⁹ PMMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Krasna, s. 11; „Gwiazdka Cieszyńska” 1926, nr 82.

¹²⁰ PMMC, Metryki ślubów, t. 11 B, Krasna, s. 7.

¹²¹ PMMC, Metryki zgonów, t. 12, B, s. 245; „Gwiazdka Cieszyńska” 1928, nr 11.

¹²² PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Krasna, s. 7.

¹²³ Ibidem, s. 8; PMMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Krasna, s. 8.

¹²⁴ PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Krasna, s. 10; PMMC, Metryki ślubów, t. 11 B, s. 326.

¹²⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Krasna, s. 11; PMMC, Metryki ślubów, t. 11 B, s. 327; PMMC, Metryki zgonów, t. 12 B, s. 261.

¹²⁶ PMMC, Metryki zgonów, t. 8 B, Krasna, s. 11.

¹²⁷ *Spis członków Związku Śląskich Katolików i wykaz ich wkładek za r. 1911*, „Poseł Związku Śląskich Katolików” 1913, ogólnego zbioru t. 40, s. 50; *Spis członków Związku Śląskich Katolików i wykaz ich wkładek za rok 1913*. „Poseł Związku Śląskich Katolików” 1914, ogólnego zbioru t. 42, s. 56; *Spis członków Związku Śląskich Katolików i wykaz ich wkładek za rok 1914*. „Poseł Związku Śląskich Katolików” 1915, ogólnego zbioru t. 43, s. 49.

¹²⁸ „Gwiazdka Cieszyńska” 1919, nr 3.

¹²⁹ Ibidem, 1926, nr 82. Prawdziwym *spiritus movens* budowy kościoła był Andrzej Francus, drugi mąż Marii Pszczółkowej z Lipów („Gwiazdka Cieszyńska” 1901, nr 43).

zji składek na cele charytatywne¹³⁰. Zmarł 10 października 1926 roku w Krasnej na suchoty¹³¹. Z poślubioną w 1904 roku Marią, córką Jana Gembali i Anny z Gawłowskich, miał sześcioro dzieci: Marię Annę (6 lipca 1905–10 marca 1906)¹³², Marię (ur. i zm. 19 grudnia 1909)¹³³, Franciszka Pawła (1 stycznia 1919–18 stycznia 1919)¹³⁴, Annę (ur. 7 grudnia 1919), od 1945 roku żonę Jana Toboli¹³⁵, i Zuzannę Helenę (ur. 27 stycznia 1923)¹³⁶. Warto nadmienić, że Maria Pszczółkowa, żona Jana, także wspierała polski ruch narodowy¹³⁷.

Podsumowując, udało się zrekonstruować genealogię rodziny Pszczółków z Krasnej od XVII do początku XX wieku. Obejmuje ona dziesięć pokoleń. Od co najmniej początku XVIII wieku, a prawdopodobnie od poprzedniego stulecia, posiadali oni grunt siedlaczy, oznaczony później numerem 30. Przechodził on z pokolenia na pokolenie w rodzinie katolickiej. Wprawdzie trudno w oparciu o próbę tylko jednej rodziny rewidować stanowisko literatury, jakoby to ewangelicy sprawniej gospodarowali swoimi gruntami, by mieć lepszą pozycję w przypadku prób przymusowego nawracania na katolicyzm¹³⁸, ale warto w przyszłości zbadać losy innych katolickich rodzin siedlaczycy, czy równie długo jak Pszczółkowie pozostawali w posiadaniu konkretnego gruntu. Ciekawie wygląda strategia dziedziczenia. Jeśli ojciec umierał w sędziwym wieku lub przechodził na tzw. wymowę, gospodarstwo obejmował najmłodszy syn. Jeżeli osierocał nieletnie dzieci, grunt przejmował zwykle najstarszy syn.

Jeżeli chodzi o związki małżeńskie, najczęściej wiązano się z przedstawicielami chłopstwa ze wsi położonych w okolicy Cieszyna (najczęściej z Bobrku, sąsiadującego z Krasną). Widzimy też pewne próby przełamania barier stanowych. Andrzej Pszczółka z Bobrku przeprowadza się do Cieszyna i przyjmuje prawa miejskie. W 1773 roku Zuzanna Pszczółkówna zostaje żoną Jana Jagosza, wywodzącego się najpewniej ze znanej mieszczańskiej rodziny z Cieszyna¹³⁹.

Pszczółkowie mieszkali w Krasnej, zatem posługiwali się językiem polskim (oczywiście w jego gwarowym wariacie). Przygarnięcie Jana Binkowskiego w charakterze nauczyciela świadczy o ich szacunku dla oświaty. Mimo to, przez całą drugą połowę

¹³⁰ Ibidem, 1914, nr 81; 1915, nr 71.

¹³¹ PMMC, Metryki zgonów, t. 12 B, s. 245; „Gwiazdka Cieszyńska” 1926, nr 81, 82. Został pochowany na cmentarzu przy kościele p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Krasnej. Jego nagrobek zachował się po dziś dzień.

¹³² PMMC, Metryki chrztów, t. 23 B, s. 221; PMMC, Metryki zgonów, t. 10 B, s. 171. Maria zmarła na zapalenie płuc.

¹³³ PMMC, Metryki chrztów, t. 24, s. 411; PMMC, Metryki zgonów, t. 10 B, s. 174. W metryce zgonu błędnie wpisano imię ojca (Paweł). Jako przyczynę śmierci podano niezdolność do życia.

¹³⁴ PMMC, Metryki chrztów, t. 26 B, s. 278; „Gwiazdka Cieszyńska” 1919, nr 18 (gdzie błędnie podano, że ojciec chłopca miał na imię Paweł).

¹³⁵ PMMC, Metryki chrztów, t. 26 B, s. 280.

¹³⁶ Ibidem, s. 289.

¹³⁷ W 1919 roku przekazała 50 koron, nieprzyjętych od rodziny Bogoczów, na internat im. bł. Melchiora Grodzieckiego; „Gwiazdka Cieszyńska” 1920, nr 66.

¹³⁸ F. Popiołek, *Studia z dziejów Śląska Cieszyńskiego*, Katowice 1958, s. 57; B. Poloczkowa, *Znaki pieczętno-chłopów cieszyńskich*, „Pamiętnik Cieszyński” 1992, 4, s. 90; M. Bogus, op. cit., s. 112.

¹³⁹ O Jagoszach zob. W. Iwanek, *Słownik artystów na Śląsku Cieszyńskim*, Bytom 1967, s. 80, 107; W. Gojniczek, *Ustrój i zarząd [w:] Dzieje Cieszyna od pradziejów do czasów współczesnych*, t. 2, pod red. I. Panica, Cieszyn 2010, s. 28; J. Spyra, *Ustrój i zarząd miasta [w:] Dzieje Cieszyna...*, t. 2, s. 176, 178.

XIX wieku nie widać udziału Pszczółków z Krasnej w polskim ruchu narodowym. Warto zwrócić uwagę, że Paweł zmarł w 1864 roku w wieku 39 lat, a jego syn i imiennik, w 1884 roku w wieku 31 lat. Nie doczekali sytuacji, kiedy w pracy na gospodarstwie mogły ich odciążyć dorastające dzieci, a oni sami mogliby się nieco bardziej zaangażować w innego rodzaju działalność. W gronie ich najbliższych krewnych i powinowatych widać jednak polskich działaczy narodowych. Członkami Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego byli m.in. Andrzej Francus – drugi mąż Marii Pszczółkowej i ojczym Pawła Franciszka Pszczółki, Franciszek Lipa – brat Marii Pszczółkowej i zarazem teść Ewy Lipowej z Pszczółków, Franciszek Tomanek – mąż Zuzanny Pszczółkówny. Pierwszym przedstawicielem kraśnieńskiej linii Pszczółków, udzielającym się w polskim ruchu narodowym, był dopiero Jan Pszczółka (1879–1926). Warto zauważyć, że jego przyrodni brat to Karol Biłko (1890–1956), nauczyciel i działacz społeczny, w okresie międzywojennym członek zarządu Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego¹⁴⁰.

THE PSZCZÓŁKAS FROM KRASNA NEAR CIESZYN (17TH–20TH CENTURY)

The Pszczółkas were a Catholic family of peasants who lived in Krasna since the 17th century. Not later than in the 18th century they came into possession of land for settlement which remained in their possession for at least seven generations. If the father died at an advanced age, the household was taken over by the youngest son; if the father died prematurely, the household went into the hands of the oldest son. The Pszczółkas played an important role in the history of the village: Andrzej (1720–1783) and Jan (1787–1846) were heads of the village. Paweł (1825–1864) and his wife Maria contributed to the history of Krasna by adopting Jan Binkowski, who became the local teacher. Jan (1879–1926) took active part in Polish national movement just like his relatives and relatives-in law (e.g. Franciszek Tomanek from Ropica and his son Father Rudolf Tomanek, Franciszek Lipa from Bobrek, Andrzej Francus and his son Franciszek, Karol Biłko from Krasna).

¹⁴⁰ PMMC, Metryki chrztów, t. 21 B, Krasna, s. 19; E. Długajczyk, *Tajny front na granicy cieszyńskiej. Wýwiad i dywersja w latach 1919–1939*, Katowice 1993, s. 216–217; J. Golec, S. Bojda, *Słownik biograficzny ziemi cieszyńskiej*, t. 1, Cieszyn 1993, s. 37–38.